

De Nederlandsche Dialectstudie in 1936

door L. GROOTAERS,
Hoogleraar aan de Universiteit te Leuven

I. Bibliographie. — In deze *Handelingen* verscheen het jaarlijksch bibliographisch overzicht door L. GROOTAERS (1).

Andere bibliographische opstellen waarin de Nederlandsche dialecten een plaats krijgen zijn H. NEU's *Literaturbericht* over Eupen-Malmedy (2) en J. HAUST's jaarbericht over de Waalsche philologie in deze *Handelingen* (3).

II. Publicaties van algemeenen aard. — Van de *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale* (4) te Leuven verschenen n^{rs} 13 tot en met 16 (blz. 284-376); behalve de vragenlijsten 19, 20, 21 en 22 bevatten ze overdrukken van opstellen uit tijdschriften, die we elders vermelden; vragenlijst 20 was tevens lijst 4 van de Dialectencommissie van de Koninklijke Akademie van Amsterdam en werd over het geheele Nederlandsche taalgebied verspreid: de cartographische bewerking geschiedt te Leiden door of onder leiding van Prof. Dr. G. G. KLOEKE, die de vragenlijst ook had samengesteld.

Op het Elfde Vlaamsch Philologencongres gehouden te Gent in 1932 en waarvan de *Handelingen* pas in 1936 het licht zagen verschenen een aantal lezingen, waarvan een paar van algemeenen aard; voor Noord-Nederland dient

vermeld te worden H. C. M. GHYSEN, *Het Dialektonderzoek in Zeeland* (5) : hierin worden door de leidster van de Zeeuwsche woordenboekonderneming bijzonderheden medege-deeld over haar werkwijze en tevens eigenaardigheden van de Zeeuwsche dialectengroep beschreven ; voor Zuid-Nederland hield L. GROOTAERS een lezing over *Het dialectonderzoek te Leuven sedert den oorlog* (6) ; hierbij sluit dan aan het beknopte overzicht door denzelfden over *Het dialectonderzoek [te Leuven] in 1935* (7) (in 1933 en 1934 moesten de werkzaamheden gedeeltelijk stilgelegd worden).

Over de werkzaamheden van de beide commissiën, Dialectencommissie (8) en Volkskundecommissie (9) van de Koninklijke Akademie te Amsterdam bracht P. J. MEERTENS verslag uit ; de eerstgenoemde stuurde de hierboven vermelde lijst 4 uit. Het verslag noemt tevens de 35 woordkaarten die werden geteekend en wijst er op dat een door middel van stencils vermenigvuldigd supplement verscheen van het *Systematisch en Alfabetisch register van Noordnederlandsche plaatsnamen* (10). De Volkskundecommissie verzond vragenlijst n° 2 (Germaansch volksgeloof en boomvereering).

De Amsterdamsche romanist M. VALKHOFF hield op het Veertiende Vlaamsch Philologencongres een lezing waarin hij een overzicht gaf van den stand der onderzoekingen en tevens der problemen en resultaten (11) ; o. a. classificeerde hij de Germaansche elementen in het Luikerwaalsch volgens het schema door SALVERDA DE GRAVE samengesteld voor zijn *Franse woorden in het Nederlands*.

W. ROUKENS toont de beteekenis aan van de cultuurgeschiedenis voor taal- en volkskunde en wel in verband met hetgeen in het Arnhemsche Openlucht-Museum te zien is (12).

C. G. N. DE VOOYS geeft een kort overzicht van de bedrijvigheid op taalkundig en literairhistorisch gebied in

Zuid-Nederland en vermeldt hierbij ook het dialectonderzoek (13).

Van groot methodisch belang, ook voor dialectologen, is J. H. VAN LESSEN's bespreking van *Klanknabootsing als taalvormend element* (14). Ten slotte vermelden we nog dat een nieuwe druk verscheen van C. G. N. DE VOOYS' *Geschiedenis van de Nederlandse Taal* (15).

III. Klank- en Vormleer. — Een samenvatting en bespreking van W. Welter's *Niederfränkische Mundarten im Nordosten der Provinz Lüttich* gaf J. LANGOHR (die voor genoemd werk trouwens materiaal leverde) onder den titel *Het Zuidnederlandsch Dialectgebied van Overmaas* (16) : schr. betoogt vooral het belang van de Benrather linie voor de taalkundige indeeling van dit gebied. Dezelfde schrijver, samen met J. OVERLOOP, publiceerde een klaar en vulgariseerend overzicht van de taal- en cultuurtoestanden in dit taalgebied (17).

J. L. PAUWELS heeft het over de lotgevallen van *De wispelturige R* in onze dialecten en bespreekt achtereenvolgens : syncope en apocope in beklemtoonde sylbe, syncope en epenthesis in onbetoonde sylbe, overgang van *d* tot *r*, dissimilatie en metathesis (18).

Op het reeds meermalen vermelde Gentsch Philologencongres van 1932 besprak J. SOETE *Enkele Kortrijksche eigenaardigheden* en wel hoofdzakelijk bijzonderheden uit vormleer en woordvorming (19).

Als natuurlijken overgang tot het Noordnederlandsche taalgebied noemen we thans een paar opstellen over de aan Belgisch en Nederlandsch Limburg gemeenschappelijke accentverschijnselen. Naar aanleiding van N. van Wijk's opstel over *De klinkerrekking en stoottoon* (in ons vorige overzicht vermeld, *Handelingen*, X, 192 en *Meded. Zuidned. Dialectcentrale*, Nr. 15, blz. 328) geeft W. DOLS

een bespreking van het parallelisme Limburgsch-Oudpoolsch (20); N. VAN WIJK repliceert hierop met een nieuw opstel over *Rekking en stoottoon in het Limburgs* en behandelt de chronologie van deze verschijnselen (21).

J. NAARDING behandelt, vooral van taalsociologisch standpunt *De aanspreekvormen in het Drentsch*; zijn enquête gold het dialect van Sleen en leverde interessante bijzonderheden op over het gebruik van aanspreekvormen in den omgang met ouderen van dagen, zieken, vrouwen en dieren (22).

Thans moeten we eenige studies vermelden waarin de klanken en vormen van oudere taalperioden worden besproken en met de huidige dialecten worden vergeleken. Hier moeten in de eerste plaats genoemd worden de *Opmerkingen* van L. NOLDUS over een twintigtal verschijnselen uit klank- en vormleer van een aantal Limburgsche niet-literaire teksten uit de 13^e, 14^e en 15^e eeuw vergeleken met de huidige dialecten (23).

J. J. MAK heeft het over de klinkers in geschriften uit den kring der Moderne Devotie; hij bestudeerde drie oostelijke teksten, en liet zich bij zijn keus leiden „door 't criterium der wetenschappelijk meest nauwkeurige uitgave” (24).

Onder leiding van Prof. Dr. KAPTEYN te Groningen werd een *Friesch-Saksische Bibliotheek* opgericht, waarvan het eerste deel, van de hand van W. L. BRANDSMA, een bijdrage vormt tot de studie van het Middelfriesch werkwoord en wel een systematische en alfabetische behandeling van *Het werkwoord bij Gysbert Japicx* (25).

In lossere verband met het dialectonderzoek staat de academie-lezing van E. BLANCQUAERT over *Noord- en Zuidnederlandsche schakeeringen in de beschaafd Nederlandsche uitspraak* (26).

Voor de studie van Germaansch-Waalsche wisselwerking is van belang het opstel van J. WARLAND over het geslacht van de substantieven die het Luikerwaalsch aan het Germaansch heeft ontleend (27).

IV. Syntaxis. — G. S. OVERDIEP behandelt weer met zijn bekende scherpzinnigheid eenige verschijnselen uit het Katwijksch, namelijk *Imperatieven, commando's en signalen*, hoofdzakelijk uit de visscherstaal (28).

V. Dialectgeographie. — Daar het jaar 1936 op dit gebied bijzonder vruchtbaar was, zullen we de stof op de volgende wijze indeelen: achtereenvolgens noemen we de onderzoekingen die het geheele Nederlandsche taalgebied bestrijken, daarna de Zuidnederlandsche en ten slotte de Noordnederlandsche studies.

Het belangrijkste werk op dit gebied is het door de Kon. VI. Academie met goud bekroonde werk van W. PÉE over de *Nederlandsche Diminutieven* (29); het is de vrucht van een jarenlange enquête in Zuid- en Noordnederland ter plaatse zelf met bewonderenswaardige volharding doorgevoerd. Het boek behandelt vooreerst de geschiedenis van het probleem der Nederl. deminutievorming, maar het taalgeographisch onderzoek is de hoofdzaak: op de eerste kaart wordt het materiaal zorgvuldig verantwoord, kaart 2 brengt al de isoglossenbundels, kaart 3 doet de kerngebieden uitkomen en kaarten 4 tot 23 geven de opnamen voor ieder van de opgeteekende woorden. Het boek van W. Pée vormt wel de belangrijkste bijdrage die ooit werd geleverd op het gebied van de studie der Germaansche deminutievorming; de verwachting door den schrijver gewekt in zijn vroegere congreslezingen en voor het laatst op de vergadering van den Verein für niederdeutsche Sprachforschung te Wesel (30) werd overtroffen.

K. HEEROMA behandelde zeer uitvoerig en met overvloedig materiaal *De Nederlandse benamingen van de uier* (31); alle typen worden historisch en geographisch besproken; het materiaal is gedeeltelijk afkomstig uit de verschillende arbeidscentra en werd door eigen opnamen aangevuld.

J. LEENEN gaf (in een Gentsche congreslezing) op grond van de Limburgsche ontwikkelingstendensen een verklaring van *De dialectgeografie van oud en goud in het Limburgs-Rijnlandse gebied* (32).

Volledigheidshalve vermelden we hier dat op ditzelfde congres W. WELTER een lezing hield over de dialecten van het Noord-Oosten van de provincie Luik (33); de tekst verscheen echter niet in de *Handelingen* van het Congres, maar werd in het in 1933 verschenen boek van den auteur verwerkt (zie deze *Handel.*, VIII, 270).

B. VAN DEN BERG behandelt dialectgeographisch en historisch het veel besproken vraagstuk van *De palatalisatie van Germaansche a > e voor r + gutturaal en labiaal in de Zuidnederlandsche dialecten* (34).

J. L. PAUWELS heeft ter contrôle van het materiaal door de Zuidnederlandsche Dialectcentrale ingezameld met het oog op het bloemnamenonderzoek een mondelinge enquête gedaan in Turnhout en omgeving waar de polyonomie het treffendst was en door J. Schrijnen (*Museum*, XLII, kol. 42 vg.) eenigzins in twijfel werd getrokken; het resultaat was dat deze veelnamigheid werkelijk werd geconstateerd, daar waar de schriftelijke enquête ze had gevonden en dat het Leuvensch materiaal in dit opzicht volkomen betrouwbaar bleek te zijn; het bewijs is dus geleverd dat het taalleven in Zuid-Nederland heel wat gecompliceerder is dan in Noord-Nederland wordt vermoed (35).

P. J. MEERTENS verzond naar een zeker aantal belang-

stellenden de kaart van het woord *wreef*, een proeve van cartographische bewerking van het Nederlandsche dialectmateriaal door hem ingezameld namens de Dialectencommissie van de Kon. Akad. van Wetenschappen te Amsterdam (36).

A. WEIJNEN publiceerde weer een aantal taalkaartjes met commentaar, hoofzakelijk over Noordbrabantsche dialecten. In *Eigen Volk* heeft hij het vooreerst over *Merkwaardige Oost-Noordbrabantse woorden* (37) met een zestal kaartjes (*gemakkelijk, dorsvloer, hiel, mogelijk, tarwe, schoonzuster*), daarna over *Merkwaardige West-Noordbrabantse woorden*, o. a. *lever* met of zonder paragogische *t* en een dergelijk verschijnsel in den 1^{en} pers. enk. van werkwoorden als *ik doe(t)* (38); ten slotte bespreekt hij enkele *Isoglossen in Midden-Limburg* (20 woorden en 20 plaatsen) (39). Verder geeft hij enkele taalkaartjes in *Onze Taaltuin*, nl. *melk* en *karnemelk* (40), *mispel* (41), *boerenslobkous* (met „duidelijk opstuwende zuidelijke taalgolf” van *get* Fr. „guêtre”) (42), *sajet* (43).

A. R. HOL stelt de *Noordgrens* vast van het pronomen *gij* (44); de schrijfster behandelt achtereenvolgens: uitspraak en gebruik van *gij*, den enclitischen vorm, den meervoudsvorm, den voorwerpsvorm voor enkelvoud en meervoud, de verbreiding van *g*- en *j*-vormen in de gesproken taal van vroegere eeuwen en ten slotte tracht zij een historische verklaring van de *gij*-grens te geven („de wereldlijke indeling heeft een scherpere scheiding teweeggebracht dan de geestelijke”).

G. G. KLOEKE heeft een kaart ontworpen van *Woensdag* en wel met het materiaal van de eerste enquête van het Aardrijkskundig Genootschap (1879); menige interessante bijzonderheid komt hier aan het licht, b. v. we vinden hier vormen met umlaut (*Weunsdag*, en dgl.) in plaatsen waar deze thans (na een halve eeuw) verdwenen is (45).

K. HEEROMA heeft materiaal van denzelfden aard bewerkt : de isoglossen door G. G. Kloeke vastgesteld voor *huis* en *muis* en voor de deminutieven heeft hij getoetst aan gegevens uit dialectteksten van 1840, 1860 en 1880 wel uit het oosten van Nederland afkomstig (46).

Twee uitvoerige besprekingen van HEEROMA'S boek over de Hollandsche dialecten moeten hier vermeld worden, namelijk die van C. B. VAN HAERINGEN (47) en die van G. S. OVERDIEP (48) : van dezen laatsten halen wij met instemming de volgende aanmaning tot voorzichtigheid aan : „studies van een dialect dat we nog niet kennen, moeten allereerst er op gericht zijn, dat we het leeren kennen, en wel volledig, als volkstaal, als organieke taal. De „historische” ontwikkeling is vooralsnog onkenbaar : er zitten te veel problemen in, dan dat men het aantal door sportieve Probefahrten mag vergrooten”.

H. L. BEZOEN behandelt het merkwaardig boerenwoord [lu:n] „hoornpit” in de dialecten van Twente en den Achterhoek (49). Daar dit woord in Kloeke's vragenlijst (Nr. 4 van de Dialectencommissie der Akad. van Wet., Nr. 20 van de Zuidned. Dialectcentrale) voorkomt, zal de volledige kaart binnenkort kunnen gepubliceerd worden. Een poging om de moderne dialectgeographie aan de studie van oude teksten dienstbaar te maken werd gewaagd door G. C. VAN KERSBERGEN in de inleiding tot haar dissertatie : *Het Luiksche Diatessaron in het Nederlandsch vertaald* (50). Deze inleiding behandelt 1350 woorden uit den tekst, getoetst aan Oud- en Middellimbursche teksten, alsmede aan huidig Limburgsch dialectmateriaal : dit laatste komt voort eenerzijds van dialectgrammatica's en idiotica en anderzijds van schriftelijke en mondelinge enquêtes (over de schriftelijke enquête zie ons stuk *Dialectstudie en tekstkritiek* in de *Leuvensche Bijdragen, Bijblad*, XVII, 1925, 14-15 en *Meded. van de Zuidned. Dialectcentrale*, n° 5, 114-115).

De vraag of de schrijfster er in geslaagd is voorgoed het bewijs te leveren dat de door haar bewerkte teksten zuiver Limburgsch zijn kunnen wij hier onbesproken laten, daar ze eerder tot het arbeidsveld van de specialiteiten van het Middelnederlandsch behoort : we willen deze laatste alleen waarschuwen tegen de conclusies die hier uit een ontoereikend *modern* dialectmateriaal worden getrokken : ook bij de interpretatie heeft de schrijfster zich wel eens in de vingers gesneden.

Wij hebben slechts een paar steekproeven genomen die wij hier willen aanhalen. Op blz. 34 lezen wij dat *heve* beteekent „gist, zuurdeesem” ; vooreerst moet er op gewezen worden dat „gist” en „zuurdeesem” twee verschillende dingen zijn, die onze Limburgsche dialecten zeer scherp onderscheiden : het gaat dus niet aan ze hier als synoniemen naast elkaar te plaatsen ; aan de dialectsprekers moet gelegenheid gegeven worden de twee woorden uiteen te houden (soms komt er nog een derde bij : zie hieronder) ; veel erger is het echter dat de schr. hierbij opmerkt dat *heve* „algemeen Limburgsch is” ; inderdaad alleen in Belg. Limburg komen naast *heve* nog *gist*, *gijl* en *stof* voor met de beteekenis „gist” ; daarenboven komt *heve* ook in de provincie Antwerpen voor en wel met de beteekenis „natte of brouwerijgist”, terwijl met *gist* de moderne, „droge” gist wordt aangeduid : daarenboven is ook (*zuur*)*deesem* er bekend ; *heve* is natuurlijk de oudste laag, *gist* heeft het oude woord niet kunnen verdringen omdat er een begripdifferentiatie tusschen de namen van het natte en het droge product is ontstaan.

Bij het woord *hoer* dat „afzonderlijk” beteekent (*Mnl. Wb.*, i. v. *hore*) merkt schr. aan dat dit wellicht identisch is met een Zuidlimburgsche uitdrukking, die ze heeft hooren gebruiken, nl. *blijf toeres* „blijf thuis” ; nu weet in westelijk Zuid-Limburg (waar *toeres* wordt gebruikt) ieder dialect-

spreker dat *toeres* niets anders is dan „te uwent” (in het *mich*-kwartier is *uw* immers *oer*, dat is toch lang bekend) evenals [*təzenəs*] „te zijnent” is, enz.

Nog twee andere feiten worden als specifiek Limburgsch opgegeven, namelijk het gebruik van *hem* voor „zich” als reflexivum (*hij wast hem*, enz.) en het voegwoord *och* „of”; beide zijn echter evengoed Brabantsch; voor *och* blijkt dit zelfs allerduidelijkst uit het kaartje dat schr. er bij geeft.

Hier mogen we dus wel de hierboven geciteerde woorden van G. S. Overdiep ter overweging geven: het dialect eerst grondig leeren kennen en niet het aantal problemen vergrooten met „sportieve Probefahrten”.

Over hetzelfde vraagstuk, namelijk de localiseering van de totnogtoe als Limburgsch beschouwde Mnl. teksten handelen J. VAN GINNEKEN (51) en J. VAN MIERLO (52): de eerste verdedigt den Limburgschen oorsprong, de tweede betwijfelt dezen.

Ten slotte vermelden wij nog een lezing van algemeenen aard over de *Geographische methode* door L. GROOTAERS gehouden op de lustrumfeesten van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen (53).

VI. Woordenschat. — De voornaamste publicatie op dit gebied is het *Leuvensch Woordenboek* door L. GOEMANS, waarvan het eerste deel (A-F) in 1936 het licht zag (54). We herinneren er aan dat dit werk in 1904 door de Kon. Vl. Academie met goud werd bekroond: in het voorbericht verklaart de schrijver het laattijdig verschijnen van zijn werk.

Eigenlijk zou dit woordenboek ook onder de rubriek Klank- en vormleer moeten genoemd worden daar niet alleen de Leuvensche woordenschat wordt medegedeeld, verklaard en met talrijke voorbeelden geïllustreerd, maar

we vinden er ook de deminutieven, de meervoudsvormen, de trappen van beteekenis en de hoofdtijden van de werkwoorden. De trefwoorden worden in het Nederl. en in phonetisch gespeld dialect gegeven, de voorbeelden en uitdrukkingen daarentegen in vernederlandschten vorm, zoodat het werk ook voor den dialectliefhebber leesbaar is.

Voor de eerste maal verschijnt hier een wetenschappelijk opgevat Zuidnederlandsch dialectwoordenboek en wel van een der belangrijkste Brabantsche stadsdialecten; ook heeft de schr. de talrijke Romaansche ontleeningen opgenomen zoodat hier tevens een bijdrage wordt geleverd van den Franschen invloed op deze dialecten. Waar het noodig bleek wordt de etymologie medegedeeld en ten slotte wordt aangegeven of de woorden ook in de bestaande Zuidned. idiotica voorkomen. We hopen dat deze publicatie navolging zal wekken: daar onze Vlaamsche steden nog steeds actieve dialectcentra zijn, waarvan een groote expansiekracht uitgaat blijft de grondige studie van hun taal in haar sociale schakeeringen een dringende eisch: Leuven is totnogtoe de eenige stad waarvan we nu een ten voeten uit geteekend taalbeeld bezitten.

Dezelfde schrijver bespreekt eenige oude *Leuvensche straatnamen* in verband met de geschiedenis van het dialect (55): de phonetische ontleding van vormen uit oorkonden leidt tot conclusies van algemeen taalkundig belang als hypercorrectie, umlaut en ontronding.

J. L. PAUWELS komt nog eens terug op twee woorden die hij vroeger uitvoerig heeft behandeld, nl. Brab. *fis* „bunzing” en *gritsel* „hark” (56).

C. H. PEETERS verklaart de vervorming van eenige, vooral Fransche, woorden in de dialecten van Diest en omgeving (57) en illustreert met eenige voorbeelden den ripuarischen invloed in deze dialectengroep (57bis).

Tevens tot de cultuur- en de taalgeschiedenis behooren

de bijdragen van J. GRAULS over de *Vlaamsche Spreekwoorden van P. Bruegel* (58-59).

Voor Noord-Nederland wijzen we vooreerst op den geregelden voortgang van het Zeeuwsch dialectonderzoek onder leiding van Mej. H. C. M. GHIJSEN : in 1936 verschenen de nrs 38 tot 43 van het *Verenigingsnieuws van de Zeeuwse vereniging voor dialectonderzoek* (60).

Verder noemen we een aantal kortere Noordnederlandse woordstudies, die we naar de alfabetische volgorde van de auteursnamen opsommen.

A. BEETS bespreekt den eigenaardigen boerderijterm *bieten* „het uitzakken van de baarmoeder bij koeien” (61) en geeft hierbij nog een *Naschrift* (62).

H. L. BEZOEN behandelt Mnl. (Wvl.) *baeyen*, Oostndl. *beeën* en gaat na hoe de dialecten de woorden voor „baden” en „betten” uiteenhouden (63); in een *Naschrift* komt hij hierop nog eens terug (64).

Dezelfde schrijver toont aan dat Gallée voor zijn *Geldersch-Overijselsch Woordenboek* overvloedig gebruik heeft gemaakt van een notitieboekje dat in manuscript op de bibliotheek der Maatschappij voor Nederlandsche Letterkunde berust, nl. A. Ballot, *Lijst van Twentsche woorden...*, 132 blz. 8°. Schr. vindt het jammer dat Gallée niet heeft medegedeeld wat uit deze bron (dialect van ± 1850) en van zijn zegslieden (± 1890) komt (65).

M. GIJSEN deelt eenige *Zegswijzen* uit Berlicum (N.-Br.) mede (66).

J. HEINSIUS bespreekt het zeldzame woord *getes* „gemak” dat na de Mnl. periode nog enkel in West-Vlaanderen (Gezelle, *Loquela*) en in Zeeuwsch-Vlaanderen is opgeteekend (67).

G. KARSTEN vindt in het *Drechtersch op redut zijn*

„boos zijn” het Mnl. *reduyt* Fr. *réduit*, den bekenden term uit den vestingbouw; het feit dat in dit *reduyt* verwoed werd gevochten zou den beteekenisovergang verklaren (68).

G. KNOP geeft twee lijsten van Schellinger boerderijtermen (69).

M. MIERAS JR. deelt onder den titel *Oe z'op Zuid-Beveland praote*, teksten, woorden en uitdrukkingen mede (70).

J. NAARDING bespreekt de vaktaal van den bijenteelt in het dialect van Roden (Drentte) (71) en H. L. BEZOEN geeft hierbij een naschrift als *Bladvulling* (72).

G. A. NAUTA wil den beteekenisovergang van Joden-Duitsch *pharats* „scheuren, stuk stooten” naar Nederl. *fratsen* „grillen, grappen” verklaren door vergelijking met een *stout stukje* en *klucht* naast *klieven* (73); terloops wijzen wij er op dat het wkw. *fratsen* in de Zuidned. dialecten nog zeer dicht bij zijn oorspronkelijke beteekenis staat, nl. „stukken van een appel, enz. afbijten” (zie de idiotica).

G. S. OVERDIEP behandelt nog eenige Katwijkische vischerstermen o. a. het duistere *poon* „knorhaan” (74) en een paar andere (75).

H. UITTEN heeft het over *Zonderlinge plantnamen*, nl. *roebol* „paardestaart”, *walnoot*, *Geldersche roos* „sneeuwbal”, *zonnedauw* „zenegroen” en *eiloof* „klimop” (76).

Ten slotte bespreekt L. WALLENBURG *Enkele Walcherse spreekwoorden* (77).

In *Biekorf* (jaarg. XLII) vinden we weer een groot aantal dialectwoorden vermeld onder verschillende rubrieken; hetzelfde geldt natuurlijk voor een aantal andere tijdschriften aan plaatselijke geschiedenis, oudheidkunde, enz. gewijd.

Een speciale vermelding verdienen de opstellen over de vreemde invloeden op onze dialecten of de expansie van deze buiten onze taalgrenzen.

In de eerste plaats moet er op gewezen worden dat J. GRAULS met *Een vijfde uitstapje naar het Walenland* (78) thans het geheele alfabet van J. HAUST's Luikerwaalsch woordenboek de revue heeft laten passeeren : nu zien we nog slechts naar een register uit, dat dit nuttige werk moet aanvullen.

J. HAUST beantwoordt onder den titel *Eléments germaniques du Dictionnaire liégeois* (79) de bezwaren en opmerkingen door L. A. CORIN in zijn *Nouveaux propos d'un bracconnier* (*Bull. Dict. wallon*, XIX, 1934, 1-144).

J. JEANNÉ behandelt *Waalisch-Fransche invloeden in het dialect van Epen* (80).

J. GRAULS bespreekt uitvoerig hetgeen hij noemt *de Belgische taal der liefde*. Hiermede bedoelt hij de taal *Van vrijen en vrijers* in de in België gesproken (Vlaamsche en Waalsche) dialectgroepen, alsmede in hetgeen in België voor beschaafd Fransch en beschaafd Nederlandsch wordt gehouden. Als naar gewoonte wordt door schr. zoowel aan cultuurgeschiedenis als aan taalhistorie gedaan (81).

Van groot belang voor de taalontwikkeling in de Belgische hoofdstad belooft het werk van Mej. B. H. WIND te worden, waarvan zij ons, onder den titel *Les contributions néerlandaises au vocabulaire du français belge* een eerste proef geeft (82); de term „Nederlandsch” beteekent in dezen titel meestal „Brabantsch dialect”. De schrijfster poogt de stratigraphie van het Brusselsche taalcomplex bloot te leggen : overal is zij hierin niet geslaagd; we zullen ons slechts een oordeel kunnen vormen over haar veelbelovend werk, wanneer dit zal voleindigd wezen.

Taalkundig en folkloristisch belang tegelijk hebben de opstellen van J. en P. LINDEMANS over *Oude recepten en remedies* (83) en de tiende bijdrage van H. PAUWELS over het Brabantsch boerenleven : ditmaal gaat het over *Melk-teilen* (84).

In lossen verband met het dialectonderzoek staan de volgende werken en opstellen : ze verdienen echter ten volle onze aandacht.

C. G. N. DE VOOYS bespreekt *Nedersaksische en Hoogduitse invloeden op de Nederlandse woordvoorraad* (85); zijn opstel is vooral van methodisch belang en wil een voorbereiding zijn tot een wetenschappelijk onderzoek van den Duitschen invloed op onze taal.

FL. PRIMS heeft het over het *Onstaan van Antwerpsche familienamen in de Middeleeuwen* (86).

J. JACOBS toont aan welk aandeel Zuid-Nederland heeft gehad in de wording en de ontwikkeling van *Het Woordenboek der Nederlandsche Taal* (87).

Het belang van het dialectonderzoek en vooral van de geographische taalstudie kan gedemonstreerd worden aan de hand van het lijvige *Supplement* dat C. B. VAN HAERINGEN heeft samengesteld op Franck-van Wijk's *Etymologisch Woordenboek*; doorlopend wordt het sedert 25 jaar ingezamelde dialectmateriaal voor de woordverklaring bruikbaar gemaakt (88).

Ook in de twee afleveringen van J. F. BENSE's *Dictionary of the Low-Dutch Element in the English language* die in de laatste 10 jaar het licht zagen, spelen de dialecten hun rol (89).

Volledigheidshalve moeten we hier een werk vermelden, waarvan de titel aan dien van het zoo pas genoemde herinnert, nl. E. C. LLEWELLYN's *Influence of Low Dutch on the English Vocabulary* (90); naast een paar nuttige dingen (b. v. een systematische classificeering van de ontleende woorden) is dit boek hoofdzakelijk een mislukt plagiaat van Bense's werk; deze laatste heeft dit in een zoo pas verschenen recensie (*Engl. Studies*, XIX, 165-172) afdoende bewezen; daarenboven schijnt de schr. van Nederlandsche taalstudie en Nederlandsche toestanden uiterst vage be-

grippen te hebben : zoo beschouwt hij *Mechlin* als „the Flemish name for Malines”, schrijft zetfouten zorgvuldig over en als de klap op den vuurpijl lost hij de afkorting Fr.-v. W. als Fr. van Wely op ! Alleen als waarschuwing tegen dit boek is onze vermelding op deze plaats bedoeld.

Ten slotte kan de Nederlandsche dialectoloog heel wat vinden in het groote *Rheinisches Wörterbuch* (91) waarvan het reusachtige materiaal door J. MÜLLER wordt verwerkt : in 1936 verschenen weer vijf afleveringen (nrs 51-55 : *Klauster-kommen*), zoodat bijna vier deelen klaar zijn.

Het werk van een ander Rijnsch taalkundige en folklorist kan goede diensten bewijzen, nl: J. NIESSEN's *Rheinische Volksbotanik* (92) in twee deelen ; het eerste geeft een wetenschappelijk geclassificeerd overzicht van de plantnamen in de Rijnsche dialecten, het tweede is gewijd aan volksgeloof en volksgebruiken in verband met de plantenwereld.

VII. Teksten. — Dialectteksten vindt de lezer hoofdzakelijk in het Nederlandsch-Limburgsche tijdschrift *Velddeke* (93).

AANTEKENINGEN.

- (1) L. GROOTAERS, De Nederlandsche Dialectstudie in 1935. *Hand. van de Kon. Comm. voor Toponymie en Dialectologie*. X (1936) 186-204.
- (2) H. NEU, Eupen-Malmedy. *Literaturbericht* 1934/36. *Rhein. Vierteljahrsblätter*, VI (1936) 339-344.
- (3) J. HAUST, La philologie wallonne en 1935. *Hand. van de Kon. Comm. voor Toponymie en Dialectologie*. X (1936) 387-430.
- (4) *Mededeelingen van de Zuidned. Dialectcentrale*. Nrs. 13-16. Leuven. 1936. Blz. 284-376.
- (5) H. C. M. GHYSEN, Het dialectonderzoek in Zeeland. *Handel. v. h. Elfde VI. Philologencongres, geh. te Gent in 1932*. [1936] 85-87.
- (6) L. GROOTAERS, Het dialectonderzoek te Leuven sedert den oorlog. *Handel. v. h. Elfde VI. Philologencongres geh. te Gent in 1932* [1936] 89-93 ; *Leuvensche Bijdragen, Bijblad*, XXVIII (1936) 61-69 en *Meded. van de Zuidned. Dialectcentrale*, 1936, Nr 2, 297-304.
- (7) L. GROOTAERS, Het dialectonderzoek in 1935. *Leuvensche Bijdragen, Bijblad*, XXVIII (1936) 69-77 en *Meded. van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale*, Nr 14 (1936) 305-309.
- (8) *Verslag van de Dialectencommissie der Kon. Akad. van Wetensch. te Amsterdam over 1936*. Amsterdam, 1936. 6 blz.
- (9) *Verslag van de Volkskunde-Commissie der Kon. Akad. van Wetensch. te Amsterdam over 1936*. Amsterdam, 1936. 3 blz.
- (10) W. PÉE en P. J. MEERTENS, Supplement op L. Grootaers' en G. G. Kloeke's Systematisch en Alfabetisch Register van Plaatsnamen voor Noord-Nederland, Zuid-

Nederland en Fransch-Vlaanderen. Amsterdam, Koninklijke Akad. van Wetenschappen, Dialectencommissie. 1936.

(11) M. VALKHOFF, Waals en Germaans. *Leuvense Bijdragen*, XXVIII (1936) 1-26.

(12) W. ROUKENS, De beteekenis van het Nederlandsch Openlucht-Museum voor onze Dialect- en Volkskunde-Atlas. *Bijdragen en Meded. van het Openlucht-Museum te Arnhem*. Nr. 23. Nov. 1935. 329-338.

(13) C. G. N. DE VOOYS, Beoefening van taal- en letterkunde in Zuid-Nederland. *De Nieuwe Taalg.*, XXX (1936) 19-26.

(14) J. H. VAN LESSEN, Klanknabootsing als taalvormend element. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LV (1936) 241-261.

(15) C. G. N. DE VOOYS, Geschiedenis van de Nederlandse Taal in hoofdtrekken geschetst. 2^e herz. en verm. dr. Antwerpen, De Sikkel. 1936. 222 blz.

(16) J. LANGOHR, Het Zuidnederlandsch Dialectgebied van Overmaas. *Gent, Kon. Vl. Acad.* 1936. 85 bl. (Salsmans-Fonds. 3).

(17) J. LANGOHR en J. VAN OVERLOOP, Het Land van Overmaas. Platdietsche streek, kanton Eupen en Voerstreek. Antwerpen, Standaard. 1936. 65 blz. (*Kath. Hoogeschooluitbreiding*, XXXV, Nr. 3, *Verhand.* 340).

(18) J. L. PAUWELS, De wispelturige R. *Germania*, II (1936) 66-72, 83-93.

(19) J. SOETE, Enkele Kortrijksche eigenaardigheden. *Handel. v. h. Elfde Vl. Philologencongres geh. te Gent in 1932*. [1936]. 88-89.

(20) W. DOLS, Nog eens de Limburgsche stoottoon. *Onze Taaltuin*, IV (1935-1936) 341-345.

(21) N. VAN WIJK, Rekking en Stoottoon in het Limburgs. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 179-183.

(22) J. NAARDING, De aanspreekvormen in het Drentsch. *Onze Taaltuin*, IV (1935-1936) 301-317.

(23) L. NOLDUS, Opmerkingen bij het dialect van Belgisch Zuid-Limburg in de 13^e, 14^e en 15^e eeuw. *Leuvense Bijdragen*, XXVIII (1936) 65-93.

(24) J. J. MAK, Het vocalisme in beklemde syllaben van enige Oost-Mnl. geschriften uit de kring der Moderne Devotie. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.* LV (1936) 67-94.

(25) W. L. BRANDSMA, Het werkwoord bij Gysbert Japicx. Assen, van Gorcum. 1936. 226 blz. (*Friesch-Saksische Bibliotheek*, uitgeg. door J. M. N. Kapteyn).

(26) E. BLANCQUAERT, Noord- en Zuidnederlandsche schakeeringen in de Beschaafd Nederlandsche uitspraak. *Versl. en Med. Kon. Vl. Acad.*, 1936, 597-612.

(27) J. WARLAND, Le genre grammatical des substantifs wallons d'origine germanique. *Bull. du dict. wallon*, XX (1935) 53-86.

(28) G. S. OVERDIEP, Imperatieven, commando's en signalen in het Katwijksch. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 235-241.

(29) W. PÉE, Dialectgeographie der Nederlandsche diminutiva. *Gent, Kon. Vl. Acad.* 1936, 139 blz. en 24 kaarten.

(30) W. PÉE, Das Problem der niederländischen Diminutiva, dialectgeographisch beleuchtet. *Korrespondenzbl. d. Ver. für niederd. Sprachforschung*, XLIX (1936) 19-22.

(31) K. HEEROMA, De Nederlandse Benamingen van de uier. *Hand. van de Kon. Comm. voor Toponymie en Dialectologie*. X (1936) 113-184.

(32) J. LEENEN, De dialectgeografie van *oud en goud* in het Limburgs-Rijnlandse gebied. *Handel. van het Elfde Vl. Philologencongres geh. te Gent in 1932*. [1936] 94-96.

(33) W. WELTER, Die niederfränkischen Mundarten im

- Nord-Osten der Provinz Lüttich. *Handel. van het Elfde Vl. Philologencongres geh. te Gent in 1932*. [1936] 96.
- (34) B. VAN DEN BERG, De palatalisatie van Germaansche $a > e$ voor $r +$ gutturaal en labiaal in Zuid-Nederland. *Leuvensche Bijdragen*, XXVIII (1936) 27-48.
- (35) J. L. PAUWELS, Polyonomie bij bloemnamen. *Leuvensche Bijdragen*, XXVIII (1936) 49-60.
- (36) [P. J. MEERTENS], De wreef in de Nederlandsche Dialecten. Kaart n° 1 van de Dialectencommissie van de Kon. Akad. van Wet. Amsterdam, 1936.
- (37) A. WEIJNEN, Merkwaardige Oost-Noordbrabantse woorden. *Eigen Volk*, VIII (1936) 39-40; 173-176; 193-195.
- (38) A. WEYNEN, Merkwaardige West-Noordbrabantse Woorden. *Eigen Volk*, VIII (1936) 19.
- (39) A. WEIJNEN, Enkele toevallig gevonden isoglossen in Midden-Limburg. *Eigen Volk*, VIII (1936) 78-81.
- (40) A. WEIJNEN, De woorden voor melk en karnemelk. *Onze Taaltuin*, IV (1935-1936) 345-349.
- (41) A. WEIJNEN, Taalkaart : mispel. *Onze Taaltuin*, IV (1935-1936) 286-288.
- (42) A. WEIJNEN, Taalkaart : boerenslobkous. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 27-29.
- (43) A. WEIJNEN, Taalkaart : sajete. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 61-62.
- (44) A. R. HOL, De noordgrens van het pronomen *Gij*. *Tijdschr. van Nederl. Taal- en Letterk.*, LV (1936) 225-240.
- (45) G. G. KLOEKE, *Woensdag*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.* LV (1936) 148-156.
- (46) K. HEEROMA, De ouderdom van enkele Oostnederlandse isoglossen. *De Nieuwe Taalg.*, XXX (1936) 218-228.
- (47) C. B. VAN HAERINGEN, Hollands. *De Nieuwe Taalg.*, XXX (1936) 302-310.
- (48) G. S. OVERDIEP, Hollandsche Dialectstudies. *Onze Taaltuin*, IV (1935-1936) 317-320.

- (50) H. L. BEZOEN, Twe. l^um „hoornpit”. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.* LV (1936) 262.
- (50) G. C. VAN KERSBERGEN, Het Luiksche Diatessaron in het Nieuw-Nederlandsch vertaald met een inl. over de herkomst van den Mnl. tekst. Rijswijk, Nieuwvoorde. 1936. 160 blz.
- (51) J. VAN GINNEKEN, Een epidemie der geesten. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 76-89.
- (52) J. VAN MIERLO, Het Leven van Sinte Lutgart oorspronkelijk Limburgsch? *Versl. en Meded. van de Kon. Vl. Acad.*, 1936, 627-643.
- (53) L. GROOTAERS, De toepassing van de geographische methode op het taalkundig en het folkloristisch onderzoek. *Oostvlaamsche Zanten*. XI (1936) 1-8.
- (54) L. GOEMANS, Leuensch Taaleigen. *Woordenboek. Deel I. A-F*. Gent, Koninkl. Vl. Academie. 1936. xv-209 blz.
- (55) L. GOEMANS, Oude straatnamen en dialectgeschiedenis. *Hand. van de Kon. Comm. voor Toponymie en Dialectologie*. X (1936) 67-76.
- (56) J. L. PAUWELS, Brabantse woorden : *fls* (bunzing), *gritsel* (hark). *Eigen Schoon en De Brabander*. XIX (1936) 200-208.
- (57) C. H. PEETERS, Verbasteringen in onze volkstaal. *Jaarboek van den Dieterschen Kunstkring*. VII (1935-1936) 92-95.
- (57bis) C. H. PEETERS, Verwantschap van het dialect van Diest en omtrek met het Duitsch. *Jaarboek van den Dieterschen Kunstkring*, VIII (1936) 101-102.
- (58) J. GRAULS, Uit de Vlaamsche spreekwoorden van P. Bruegel. *Onze Taaltuin*, IV (1935-1936) 257-268.
- (59) J. GRAULS, Uit de spreekwoorden van P. Bruegel. Een oude zegswijze en een oud gebruik : „Hij cust het rincxken vander dueren”. *Onze Taaltuin*, IV (1935-1936) 353-362.

- (60) *Verenigingsnieuws van de Zeeuwse vereniging voor dialectonderzoek*. Nrs 38-43. Domburg, 1936.
- (61) A. BEETS, *Bieten*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LV (1936) 168-170.
- (62) A. BEETS, Naschrift bij *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LV (1936) 168-170. *Ibid.*, 300.
- (63) H. L. BEZOEN, Mndl. (Wvl.) *baeyen*, Oostndl. *beeën*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LV (1936) 171-174.
- (64) H. L. BEZOEN, Oostndl. *beeën*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.* LV (1936) 290.
- (65) H. L. BEZOEN, Gallée en Ballot. *Onze Taaltuin* IV (1935-1936) 375-379.
- (66) M. GIJSEN, Zegswijzen uit Berlicum (N.-B.), *Eigen Volk*, VIII (1936) 89-90.
- (67) J. HEINSIUS, *Getes*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.* LV (1936) 59-66.
- (68) G. KARSTEN, *Op redut zijn*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.* LV (1936) 174-175.
- (69) G. KNOP, Uit den Schellinger taaltuin. In en om de boerderij. I. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 89-96, II, *ibid.* 124-144.
- (70) M. MIERAS JR., Oe z'op Z.-Beveland praote. *Eigen Volk*, VIII (1936) 220-223.
- (71) J. NAARDING, De bij. *Onze Taaltuin*, IV (1935-1936) 268-273.
- (72) H. L. BEZOEN, Bladvulling. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 158.
- (73) G. A. NAUTA, *Frats(en)*. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LV (1936) 95.
- (74) G. S. OVERDIEP, Poon en zijn trawanten. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 17-20.
- (75) G. S. O(VERDIEP), Katwijksche Varia. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 254-255.

- (76) H. UITTEN, Zonderlinge plantnamen. *Eigen Volk*, VIII (1936) 49-53, 145-148.
- (77) L. WALLENBURG, Enkele Walcherse spreekwoorden. I. *Eigen Volk*, VIII (1936) 7-8.
- (78) J. GRAULS, Een vijfde uitstapje naar het Walenland. *Hand. van de Kon. Comm. voor Toponymie en Dialectologie*. X (1936) 77-106.
- (79) J. HAUST, Éléments germaniques du Dictionnaire liégeois. *Hand. van de Kon. Comm. voor Toponymie en Dialectologie*. X (1936) 431-470.
- (80) E. J. JEANNÉ, Waalsch-Fransche invloeden in het dialect van Epen. *De Maasgouw*, LVI (1936) 30-40.
- (81) J. GRAULS, Van vrijen en vrijers. I. Een kijkje in de Belgische taal der liefde. *Onze Taaltuin*, V (1936-1937) 166-179; II, 209-219; III, 241-251.
- (82) B. H. WIND, Les contributions néerlandaises au vocabulaire du français belge. I. *Neophilologus*, XXII (1936-1937), 81-98.
- (83) J. en P. LINDEMANS, Oude recepten en remedies taalkundig verklaard. *Eigen Schoon en de Brabander*, XIX (1936) 439-447.
- (84) H. PAUWELS, De Folklore van het Brabantsch boerenleven. X. Melkteilen. *Eigen Schoon en De Brabander*. XIX (1936) 101-107.
- (85) C. G. N. DE VOOYS, Nedersaksische en Hoogduitse invloeden op de Nederlandse Woordvoorraad. *Meded. der Kon. Akad. van Wet. Afd. Lett.* Deel 81, Serie A, Nr 1. Amsterdam, 1936. 39 blz.
- (86) FL. PRIMS, Het ontstaan der familienamen te Antwerpen en hun ontwikkeling in de Middeleeuwen. *Versl. en Med. van de Kon. Vl. Acad.*, 1936. 715-734.
- (87) J. JACOBS, Het Woordenboek der Nederlandsche Taal. *Versl. en Med. der Kon. Vl. Acad.*, 1936, 817-826.
- (88) FRANCK-VAN WLJK, Etymol. Woordenboek der

Nederl. taal. Supplement door C. B. VAN HAERINGEN.
's Gravenhage, Nijhoff. 1936. xvii-235 blz.

(89) J. F. BENSE, A Dictionary of the Low-Dutch Element in the English Vocabulary. Parts I-IV (*A-smearly*). The Hague, Nijhoff. 1926-1935.

(90) E. C. LLEWELLYN, The Influence of Low Dutch on the English Vocabulary. London, Milford. 1936. xii-223 pp. (Public. of the Philol. Society. XII).

(91) RHEINISCHES WÖRTERBUCH... bearb. und herausgeg. von J. Müller. Lief. 51-55 (Band IV, 8-12) : *Klausterkommen*. Berlin-Bonn. Klopp. 1936. Sp. 673-1248.

(92) J. NIESSEN, Rheinische Volksbotanik. I. Die Pflanzen in der Sprache des Volkes. 276 S. — II. Die Pflanzen im Volksglauben und Volksbrauch. 341 S. Berlin-Bonn, Dümmler. 1936.

(93) *Veldeke*, n^{rs} 57 (Febr.)-62 (Dec.) Maastricht 1936.

NASCHRIFT.

Daar de belangstelling voor het dialectonderzoek in Noord- en Zuidnederland ieder jaar toeneemt, wordt ook het gevaar grooter dat aan den bewerker van bovenstaande overzicht een zeker aantal publicaties ontgaan. Daarom zouden wij de lezers zeer dankbaar zijn indien ze ons overdrukjes, enz. konden bezorgen van opstellen, die in *plaatselijke tijdschriften* of in de *provinciale pers* verschijnen op het gebied van de dialectstudie; desgewenscht worden de toegezonden exemplaren per omgaande teruggestuurd (Adres: Prof. Dr. L. Grootaers, Naamsche Steenweg, 158, Leuven, België).

De Vlaamse Toponymie in 1936

door H. J. VAN DE WIJER.

Over het vele dat door de Commissie, in de loop van de tien jaren van haar bestaan, inzonderheid op het gebied van de studie der plaatsnamen, reeds werd verwezenlijkt, werd de wetenschappelijke wereld ingelicht door het verslag van den Alg. Secretaris E. BLANCQUAERT in het laatste deel der *Handelingen*. Dat de Commissie ruimschoots het vertrouwen heeft verdiend dat in haar werd gesteld, zal wel door niemand in twijfel worden getrokken. Des te zwaarder treft haar op dit ogenblik het verlies van twee vooraanstaande leden der Vlaamse afdeling, wijlen E. ULRIX en A. DASSONVILLE, wier kostbare medehulp zij in de toekomst, bij het vervullen van haar zware taak, zal moeten ontberen (1).

Het X^e deel van de *Handelingen* (1936) bevat, voor de Vlaamse afdeling, een belangrijke bijdrage van A. CARNOY over de „contaminatiën, volksetymologieën en aanpassingen van allen aard”, waartoe het contact tussen Germanen, Kelten en Romanen op onze bodem aanleiding heeft gegeven (Nr. 1), een eerste proef van „phonetisch” toerisme door de Leuvense straten door L. GOEMANS

(1) Over het leven en het wetenschappelijk werk van onze afgestorven medeleden werd bericht, resp. door E. BLANCQUAERT en H. J. VAN DE WIJER: zie nrs. 47 en 60.